

Jakov Žižić*

Konsocijacijske interpretacije Europske unije: kritički pregled

Sažetak

U radu se kritički izlažu i obrađuju konsocijacijske interpretacije Europske unije. U prvom dijelu se objašnjavaju prepreke i temeljne postavke korištenja konsocijacijske teorije na primjeru Europske unije. U drugom dijelu su prikazane analize političkih institucija i političke dinamike Europske unije koje polaze od modela konsocijacijske demokracije Arenda Lijpharta. U trećem dijelu su izloženi istraživački uvidi o tipu konsocijacije u Europskoj uniji, dok se u četvrtom dijelu prikazuju objašnjenja nastanka konsocijacijskih aranžmana u Europskoj uniji. U zaključnom dijelu se razmatra metodološki problem i heuristički doprinos konsocijacijskih interpretacija Europske unije.

Ključne riječi: Konsocijacijska demokracija, Europska unija, rastezanje pojmova, društveni segmenti

Uvod

Korištenje konsocijacijske teorije kao analitičkog instrumenta za objašnjavanje i razumijevanje Europske unije (EU) započelo je u 90-im godinama 20. stoljeća. Costa i Magnette (2003: 1) ističu kako je konsocijacijska teorija privukla znanstvenike pružajući im analitičke alate izvan rigidnog okvira standardnih kategorija objašnjavanja EU-a. Konsocijacijske analize EU-a polaze od država članica i njihovih interesa kao ključnih čimbenika, čime se svrstavaju u intergovernmentalističke pristupe objašnjavanju europske integracije (Bogaards, 2022: 447).¹

Konsocijacijska teorija i EU

Primjena konsocijacijske teorije na EU se nužno susreće s problemom rastezanja pojmova kao jednim od tipičnih rizika u znanstvenim istraživanjima. Rastezanje pojmova

* Dr. sc. Jakov Žižić, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska, jakov.zizic@unicath.hr

¹ Opširnije o intergovernmentalističkim pristupima objašnjavanju europske integracije u: Hix, 2013: 430, 432.

je „izobličenje koje nastaje kad se pojam koji je razvijen za jedan skup slučajeva proširi na dodatne slučajeve na koje se obilježja tog pojma ne mogu primijeniti na jednak način” (Keman, 2013: 60). Rastezanje pojma može posljedično dovesti do njegove desupstancijalizacije i gubitka analitičke vrijednosti. Konsocijacijska demokracija je empirijski i normativni model političkog uređenja u državama s pluralnim, odnosno duboko podijeljenim društvima. Pluralno ili duboko podijeljeno društvo je zajednica koja je vjerskim, etničkim, rasnim, jezičnim, ideološkim ili klasnim rascjepom podijeljena na zasebne segmente. Segmenti pluralnog društva „imaju stalne i odvojene povijesti, odvojene društvene institucije, običaje i prakse te zasebne vođe” (Rabushka i Shepsle, 2009: 64). „Konsocijacijske aranžmane izumili su političari kako bi zaustavili potencijalne i stvarne destruktivne etničke, vjerske ili ideološke sukobe te ublažili rascjepe među različitim identitetskim dijelovima društva u kojima su živjeli” (Kasapović, 2020: 256). Konsocijacijska praksa je izvorno vezana za četiri države kontinentalne Europe – Nizozemsku, Švicarsku, Austriju i Belgiju koje se smatra klasičnim europskim konsocijacijama.

Konsocijacijska teorija u njezinom izvornom značenju se teško može koristiti kao analitički instrument za razumijevanje EU-a. EU nije država, a ni njezine sastavnice (države članice) se ne mogu izjednačiti sa segmentima pluralnog društva. Stoga se može reći da primjena koncepta konsocijacijske demokracije na EU predstavlja rastezanja tog pojma koji može dovesti do gubitka njegovog izvornog značenja. Costa i Magonette (2003: 4) se ipak zalažu za korištenje konsocijacijske teorije na primjeru EU-a ističući da su konsocijacijske interpretacije te političke zajednice valjane jedino ukoliko se odmaknu od konceptualne predeterminiranosti i poddeterminiranosti. Oni smatraju da je potrebno proširiti značenje pojedinih pojmova konsocijacijske teorije navodeći da je ta teorija zadržala analitičku vrijednost upravo zbog širenja opsega nekih od svojih temeljnih pojmova. Kao primjer širenja opsega konsocijacijskih pojmova navode Belgiju u kojoj su društveni segmenti (i s njima povezani konsocijacijski aranžmani) bili prvotno zasnovani na vjersko – ideološkom rascjepu, a potom bili zamijenjeni etničko – jezičnim rascjepom (Costa i Magonette, 2003: 4-5). Također upućuju i na primjer Švicarske koja se smatra jednim od prototipova konsocijacijske demokracije unatoč nepostojanju društvenih segmenata u strogom smislu te riječi (Costa i Magonette, 2003: 5).

Širenje opsega konsocijacijskih pojmova i njihova primjena na analizu EU-a imaju apriorni potencijal zbog triju razloga: prvo, omogućuju kompariranje EU-a s državnim aranžmanima čime se izbjegava svako strogo razdvajanje između međunarodnih pristupa i komparativne politike koje i dalje obilježava proučavanje EU-a; drugo, genetska perspektiva nekih od konsocijacijskih analiza EU-a može premostiti postojeći jaz između analiza koje su usmjerene na proces integracije i analiza funkcija onih EU-a koje su i dalje međusobno izolirane; i treće, s obzirom da konsocijacijski pristup

ima normativnu dimenziju, može pospješiti interakcije između analitičkih i kritičkih pristupa (Costa i Magonette, 2003: 6).

Postojeća konsocijacijska tumačenja EU-a proširuju pojam društvenog segmenta na države članice, kao i na stranačke frakcije u Europskom parlamentu. Te dvije primjene pojma društvenog segmenta ipak nemaju jednak status u konsocijacijskim analizama EU-a. Širenje pojma društvenog segmenta na države članice EU-a je puno češće i etabliranije nego širenje tog pojma na stranačke frakcije u Europskom parlamentu. Izjednačavanje društvenih segmenata s državama članicama se nalazi u srži svake konsocijacijske interpretacije EU-a (Bogaards i Crepaz, 2002: 362).

Konsocijacijske analize EU-a

Konsocijacijske interpretacije EU-a zasnivaju se na analizi institucionalnog okvira i načina funkcioniranja spomenute političke zajednice. Analize EU-a kao konsocijacijske polaze od modela konsocijacijske demokracije Arenda Lijpharta koji se zasniva na četiri glavna načela odnosno elementa: velikoj koaliciji, segmentalnoj autonomiji, uzajamnom vetu i razmjernosti. Važno je istaknuti da se konsocijacijskim obilježjima EU-a bave i neki od najvažnijih autora konsocijacijske demokracije poput Matthijasa Bogaardsa i Brendana O'Learya.

Velika koalicija

„Velika koalicija znači da političke vođe svih segmenata pluralnog društva zajednički vladaju zemljom” (Lijphart, 1979: 500). Bogaards (2022: 446) prepoznaje obilježja velike koalicije u dvjema najvažnijim institucijama EU-a – Europskom vijeću koje je sastavljeno od šefova država ili vlada država članica i Vijeću EU-a koje je sastavljeno od ministara država članica. O'Leary (2020: 35) ističe da je Europsko vijeće velika koalicija čelnika izvršne vlasti svih država članica, dok je Vijeće EU-a velika koalicija koja je funkcionalno strukturirana. Rotirajuće predsjedanje država članica Vijećem EU-a je također obilježje konsocijacijske demokracije (O'Leary, 2020: 35). Grubiša (2011: 84) ističe i da Europska komisija djeluje po načelima velike koalicije jer njezini članovi dolaze iz država članica uglavnom po kriteriju kakva je vlada na vlasti.²

² Magonette također pronalazi obilježja velike koalicije u Europskoj komisiji, ali na osnovi širenja pojma društvenog segmenta na stranačke frakcije u Europskom parlamentu. Magonette (2013: 92) navodi da od sredine 80-ih godina 20. stoljeća naovamo dvije trećine povjerenika redovito pripadaju dvjema glavnim europskim političkim obiteljima: socijalističkim strankama s jedne strane i demokršćanskim i konzervativnim strankama s druge strane. Na taj način „parlamentarna površina” Europske komisije doseže stopu od gotovo 80 posto, odnosno postotak približan onome koji se sreće u Švicarskoj ili Austriji u razdobljima „velikih koalicija” (Magonette, 2013: 92). Grubiša isto proširuje koncept društvenog segmenta na stranačke frakcije i tvrdi da se po načelu velike koalicije izabire i predsjednik

Segmentalna autonomija

Načelo segmentalne autonomije znači da se nadležnost donošenja odluka prenosi što je više moguće na zasebne segmente (Lijphart, 1979: 500). Prema Bogaardsu (2022: 446), segmentalna autonomija na razini EU-a se prvenstveno izražava kroz suverenost država članica i načelo supsidijarnosti. O’Leary (2020: 35) ističe da je poštovanje autonomije vidljivo u činjenici da temeljni ugovori EU-a priznaju suverenost država članica te sve njihove službene jezike. Grubiša (2011: 85) zapaža autonomiju segemenata u tome što „države članice nisu prenijele sve ovlasti na EU, već su zadržale sve bitne prerogative suverenosti uz ‘udruživanje’ jednog dijela suverenosti (*pooled sovereignty*)”.

Uzajamni veto

Uzajamni ili manjinski veto je formalno ili neformalno pravilo kojim se jamči da većina neće nadglasati manjinu kad su u pitanju njezini vitalni interesi (Lijphart, 1979: 501). Bogaards (2022: 446) prepoznaje načelo uzajamnog veta u obvezi jednoglasnog odlučivanja o promjeni temeljnih ugovora, težnji za konsenzusnim odlučivanjem u Europskom vijeću te u odlučivanju kvalificiranom većinom u Vijeću EU-a prema kojem je za prihvaćanje odluke potrebna podrška najmanje 55% država članica koje predstavljaju najmanje 65% stanovništva. O’Leary (2020: 35) ističe da su prava na veto utjelovljena u obvezi jednoglasnog odlučivanja o promjeni temeljnih ugovora, praksi konsenzusnog odlučivanja u Europskom Vijeću te u glasovanju kvalificiranom većinom u Vijeću EU-a i Europskom parlamentu. Grubiša (2011: 84) općenito navodi kako uzajamni veto „podrazumijeva da će manjina vrlo rijetko blokirati većinu, koja se uostalom i ne formira po stranačkom kriteriju”.

Razmjernost

Razmjernost je temeljno načelo političkog predstavljanja, imenovanja na položaje u javnoj upravi i raspodjele javnih sredstava. Kako bi se zaštitilo malobrojnije manjine, razmjerno političko predstavljanje se može proširiti njihovom nadpredstavljenošću i paritetnim predstavljanjem (Lijphart, 1979: 501). Načelo razmjernosti Bogaards (2022: 446) evidentira u raspodjeli položaja i resursa koja teži biti razmjerna i svako moguće odstupanje od tog načela pogoduje manjim i slabije razvijenim državama članicama. O’Leary (2020: 35) ističe da se načelo razmjernosti primjenjuje u: 1) pravilima glasanja u EU-u koja su općenito prilagođena u korist malih i srednjih država, 2) raspodjeli redistribucijskih programa među državama članicama, i 3) u razmještanju sjedišta javnih agencija EU-a diljem država članica. Grubiša (2011: 84-85) navodi da se načelo razmjernosti očituje u razmjernom sastavu zastupnika u Europskom parlamentu po

---

Europskog parlamenta, na kojem se mjestu konsenzusno izmjenjuju predstavnici dviju najvećih europskih stranaka, Europske pučke stranke i Stranke europskih socijalista (Grubiša, 2011: 84).

nacionalnom ključu, uz primjenu načela degresivne reprezentacije u korist manjih i srednjih država članica te u razmjernosti zapošljavanja u administraciji EU-a.

Tablica 1. Načela konsocijacijske demokracije prisutna u EU-u

Velika koalicija	Europsko vijeće u kojem se nalaze šefovi izvršne vlasti država članica Vijeće EU-a sastavljeno od po jednog ministra iz svake države članice Rotirajuće predsjedanje država članica Vijećem EU-a Europska komisija sastavljena od po jednog člana iz svake države članice
Segmentalna autonomija	Suverenost država članica Primjena načela supsidijarnosti u ostvarivanju nadležnosti EU-a Priznavanje jezika država članica kao službenih jezika EU-a
Uzajamni veto	Obveza jednoglasnog odlučivanja u Europskom vijeću i Vijeću EU-a o najvažnijim političkim pitanjima Inkliniranje konsenzusnom načinu odlučivanja u Europskom Vijeću Odlučivanje kvalificiranom većinom u Europskom vijeću i Vijeću EU-a
Razmjernost	Degresivna proporcionalnost u raspodjeli mandata u Europskom parlamentu među državama članicama Proporcionalna raspodjela sredstava iz proračuna EU-a među državama članicama Proporcionalna raspodjela položaja u administraciji EU-a među državama članicama Lociranje sjedišta agencija EU-a diljem država članica

Izvori: Bogaards, 2022, O’Leary 2020, Grubiša, 2011. Tablicu priredio autor.

Tip konsocijacijskog uređenja u EU-u

Istraživači EU-a kao konsocijacije imaju različita viđenja o tipu konsocijacijskog uređenja u toj političkoj zajednici. Bogaards (2022: 447) smatra da je analitički najkorišnije razmatrati EU kao konsocijaciju država jer to omogućuje istovremeno razumijevanje sličnosti i razlika s klasičnim konsocijacijama (podnacionalnih) segmenata. O’Leary (2020) određuje EU kao konsocijacijsku konfederaciju. Piattoni i Verzichelli (2019) navode da su promjene institucionalne strukture EU-a koje su uvedene Lisabonskim ugovorom približile EU federalnoj konsocijaciji.

Costa i Magnette (2003) su se najopširnije bavili tipom konsocijacijskog uređenja u EU-u. U tu svrhu su izradili tipologiju konsocijacija s obzirom na prirodu društvenih segmenata i s njima povezane institucionalne aranžmane za postizanje kompromisa. Polazeći od spomenutih kriterija, Costa i Magnette prave razliku između klasične, federalne i međudržavne konsocijacije. Ukoliko su društveni segmenti zasnovani na religijskom ili socijalno – ekonomskom rascjepu, radi se o klasičnoj konsocijaciji (primjeri su Belgija i Austrija u 60-im godinama 20. stoljeća). Ako su društveni segmenti

etničke ili jezične, odnosno podnacionalne zajednice, radi se o federalnoj konsocijaciji (primjeri su suvremena Belgija i Švicarska). Ako su društveni segmenti države, onda se radi o međudržavnoj konsocijaciji te je prvi i jedini primjer EU (Costa i Magonette, 2003: 6).

Tablica 2. Tri tipa konsocijacija

	Klasična konsocijacija	Federalna konsocijacija	Međudržavna konsocijacija
Dominirajući društveni segment	Religijski i socijalno-ekonomski	Podnacionalni	Država
Vektori kompromisa	Kultura kompromisa	Federalni stranački sustav Dvodomni parlament	Politički neutralne institucije
Prepreke majorizirajućem ponašanju	Podijeljeni stranački sustav	Višestruke većine	Podijeljeni stranački sustav i višestruke većine
Primjeri	Belgija i Austrija tijekom 60-ih godina	Suvremena Švicarska i Austrija ³	EU

Izvor: Costa i Magonette, 2003: 15.

Geneza konsocijacijskih obilježja EU-a

Genetska dimenzija konsocijacijskih obilježja EU-a je najmanje zastupljena u postojećoj literaturi. Costa i Magonette (2003: 6-7) ističu da je tvorca konsocijacijske teorije Arend Lijphart zanemario povijesnu, odnosno genetsku dimenziju konsocijacija i nije ponudio nikakvo objašnjenje nastanka konsocijacijskih institucija. Kao svojevrсни odgovor na tu prazninu, oni upućuju na istraživače koji su inzistirali na situacijskim okolnostima kao čimbenicima nastanka konsocijacijskih aranžmana. Costa i Magonette (2003: 7) se referiraju na radove Vala R. Lorwina (1971) i Hansa Daaldera (1971) koji su iz genetske, odnosno pozicije historijskog institucionalizma ustanovili ključni kontinuitet između procesa koji su vodili kompromisima o konsocijacijskim aranžmanima i institucionalnih obilježja tih aranžmana. Također se pozivaju na eksplikacijski model Kennetha McRaea (1997) koji je utemeljen na komparativnoj analizi Belgije, Nizozemske i Švicarske u kojima pojam društvenog segmenta obuhvaća raz-

³ Costa i Magonette (2003) u prvom dijelu rada kao primjere federalne konsocijacije navode suvremenu Belgiju i Švicarsku, dok u tablici navode primjere suvremene Švicarske i Austrije. Lijphart (1979: 512) određuje Austriju kao federalnu konsocijaciju samo u razdoblju katoličko – socijalističke velike koalicije od 1945. do 1966. Opširnije o federaciji, konsocijaciji i federalnim konsocijacijama u: Kasapović, 2020: 261-266.

ličite društveno – političke stvarnosti (Costa i Magonette, 2003: 7). Spomenuti autori navode da je McRae došao do zaključka o tri potrebna uvjeta koja su ključna za nastanak konsocijacije. Prvi uvjet je postojanje duge tradicije pregovora između društvenih segmenata koja prethodi i nastanku demokracije, pri čemu ti pregovori postupno i polako postaju institucionalizirani. Drugi uvjet je da je u jednom trenutku u povijesti dogovoren ustavni sporazum u obliku kompromisa koji jamči obranu interesa društvenih segmenata, čime su uspostavljene određene smjernice za naknadne pregovore. Treći uvjet je vanjski kontekst, odnosno potencijalna izvanjska prijetnja integritetu društvenih segmenata koja je djelovala kao snažan poticaj za iniciranje i održanje takvih pregovora i kompromisa unatoč stalnim i snažnim međusobnim napetostima (Costa i Magonette, 2003: 7).⁴

Costa i Magonette smatraju da prilagođeni McRaeov analitički model može uspješno objasniti genezu konsocijacijskih obilježja EU-a. U pogledu prvog uvjeta koji se odnosi na dugu tradiciju pregovora koja postupno postaje institucionalizirana, spomenuti autori ističu praksu europskih vođa koji su od Bečkog ugovora kontinuiranim pregovorima nastojali ublažiti geostrateške tenzije. Ta je praksa bila postupno institucionalizirana uspostavom međunarodnog prava i osnivanjem Lige naroda, da bi Pariškim ugovorom i Rimskim ugovorima bio uspostavljen novi formalni okvir međudržavnih odnosa koji je proizašao iz klasičnih međunarodnih pregovora (Costa i Magonette, 2003: 7). Svaka od kasnijih faza u europskoj integraciji (osnivanje Europske ekonomske zajednice, uvođenje Jedinistvenog europskog akta, Ugovori iz Maastrichta, Amsterdama i Nice) bila je nastavak ranije uspostavljenih mehanizama pregovora i kompromisa. Dinamika europske integracije „koja se nije nikad odvojila od logike međuvladinih kompromisa pridonijela je produbljenu proceduralne dimenzije međudržavnih odnosa” (Costa i Magonette, 2003: 8).

Drugi uvjet koji se odnosi na nastanak temeljnog političkog sporazuma između političkih elita društvenih segmenata, Costa i Magonette pronalaze u usvajanju Pariškog ugovora i Rimskih ugovora. Brojne povijesne studije pokazuju da su spomenuti ugovori bili rezultat kompromisa političkih elita koje su smatrale da štite interese „društvenih segmenata” koje predstavljaju, kao i to da su bili utemeljeni na podršci

---

⁴ McRae je zapravo postulirao da se konsenzusni politički sustavi i konsenzusni mehanizmi razvijaju prvenstveno iz tri tipa situacija: 1) dugoročnog rasta konsenzusnih praksi i stajališta koji se ukorjenjuju u političku kulturu (čak i prije pojave masovne politike) i postupno ugrađuju u formalne institucije, 2) institucionalnog, zakonskog ili ustavnog kompromisa ili paketa do kojeg se došlo pregovaranjem i pogađanjem između političkih elita kako bi se uspostavio djelotvoran politički sustav ili riješilo specifičan problem ili blokadu i 3) izvanjskog okruženja, bilo kraćeg ili dužeg trajanja, koje je dovoljno opasno da domaće političke elite može nagnati na kompromis ili zapostavljanje unutarnjih podjela kako bi se osiguralo nezavisnost ili opstanak samog političkog sustava (McRae, 1997: 285-286).

stanovništva koja je bila puno više pretpostavljena nego otvoreno izražena (Costa i Maignette, 2003: 8).

Costa i Maignette naposljetku identificiraju i treći uvjet koji se odnosi na važnu ulogu izvanjskih pritisaka u oblikovanju i konsolidiranju konsocijacijskih aranžmana u EU-u. Kao izvanjske pritiske navode izvorni kontekst hladnog rata, američke poticaje za produbljivanje ekonomske suradnje i političke volje europskih vođa da spriječe rizik širenja socijalističkih revolucija, novu svijesti o ekonomskoj međuovisnosti i gubitku međunarodne kompetitivnosti 80-ih godina, pad Berlinskog zida i širenje stvarnih ili potencijalnih prijetnji (proliferacija nuklearnog naoružanja, kriminal, imigracija) ranih 90-ih godina, financijske špekulacije tijekom rasprave o monetarnoj uniji i međunarodni terorizam u kontekstu pojačane sudbene suradnje (Costa i Maignette, 2003: 8-9). Kontinuirana prisutnost izvanjskih pritisaka je učvršćivala nužnost sporazuma između država članica kako bi se moglo odgovoriti centrifugalnim snagama (Costa i Maignette, 2003: 9).

U objašnjavanje genetske dimenzije konsocijacijskih obilježja EU-a upustio se još i Carlo Invernizzi Accetti u svojoj opsežnoj studiji o demokraciji. Analizirajući rasprave o demokratskom karakteru političkog sustava EU-a (i o tome je li uopće zamišljen kao demokratski), Invernizzi Accetti (2019: 260) ističe da oba pristupa (ideja da je EU naddržavna demokracija u nastanku i ideja da je inherentno tehnokratska regulacijska država) pate od ozbiljnih nedostataka. EU se ne može opisati kao obična većinska demokracija jer izbjegava političko natjecanje i sve njegove formalne institucije (uključujući i Europski parlament) su duboko protuvećinske. S druge strane, EU se ne može razumjeti kao isključivo tehnokratska regulacijska država jer njegove javne politike imaju širi opseg od regulacije jedinstvenog tržišta te naročito jer je osnivačkim ugovorima opredijeljen za demokratski način funkcioniranja (Invernizzi Accetti, 2019: 261). Invernizzi Accetti stoga upućuje na demokratsko poimanje demokracije koje je utemeljeno na ideji da istinska demokracija zahtijeva preklapanje dvaju odvojenih elemenata – subjektivnog elementa volje naroda i objektivnog elementa supstancijalne usklađenosti volje naroda s općim dobrom. Takvo razumijevanje demokracije je u podlozi povijesne preferencije demokratskih stranaka za rigidnim ustavima, višestrukim veto pravima, razmjernom predstavljenosti i supervećinskim pravilima odlučivanja (Invernizzi Accetti, 2019: 262).⁵

Invernizzi Accetti ističe da je model konsocijacijske demokracije (kao praktični izraz demokratskog poimanje demokracije) najprikladniji koncept za objašnjavanje specifičnih obilježja političkog sustava EU-a. Konsocijacijski model demokracije najbolje opisuje složeni sustav većinskih i protuvećinskih elemenata poput „postupka su-

⁵ Opširnije o demokratskoj koncepciji demokracije i njezinim poveznicama s modelom konsocijacijske demokracije u: Invernizzi Accetti, 2019: 80-102.

odlučivanja”, „postupka suradnje” i „otvorene metode koordiniranja” u procedurama stvaranja zakonodavstva i direktiva EU-a kroz interakciju Europskog parlamenta, Vijeća EU-a i Europske komisije (Invernizzi Accetti, 2019: 262). Spomenuti autor zaključuje da konsocijacijska priroda političkog sustava EU-a odražava duboki demokršćanski utjecaj na specifičnu koncepciju demokracije koja je institucionalizirana u EU-u (Invernizzi Accetti, 2019: 263). Kao dokaz toga navodi razumijevanje demokracije u Preambuli Lisabonskog ugovora i Bijeloj Knjizi Europske komisije iz 2001. koje obuhvaća proceduralnu i supstancijalnu sastavnicu demokracije, što odgovara ključnom obilježju demokršćanske koncepcije demokracije (Invernizzi Accetti, 2019: 263-264).

Zaključak

Konsocijacijske interpretacije EU-a temelje se na određenom stupnju rastezanja konsocijacijskih pojmova, što se naročito odnosi na pojam društvenog segmenta. U konsocijacijskim analizama EU-a pojam društvenog segmenta se proširuje na države članice (puno rjeđe na stranačke frakcije u Europskom parlamentu) čime se ignoriraju ključne razlike u prirodi, položaju i unutarnjoj organizaciji društvenih segmenata u konsocijacijskim demokracijama u odnosu na države – nacije u EU-u (Bogaards i Crepaz, 2002: 362).

Unatoč spomenutom metodološkom problemu, konsocijacijske interpretacije EU-a imaju ulogu i doprinos u dolasku do ispravnog poimanja te političke zajednice. Konsocijacijske analize EU-a pokazuju prisutnost četiri glavna načela konsocijacijske demokracije u institucionalnoj strukturi i političkoj dinamici spomenute političke zajednice. To naravno nije dovoljno da bi se EU odredilo kao konsocijacijsku demokraciju jer je taj institucionalni model vezan za države s pluralnim odnosno duboko podijeljenim društvima. No EU se može smatrati svojevrsnom konsocijacijskom političkom zajednicom jer je konsocijacijska logika suradnje, postizanja kompromisa i podjele vlasti (*power-sharing*) inherentna stvaranju i funkcioniranju EU-a. Kao što ističe O’Leary (2020: 37), „EU je najveći *power-sharing* projekt mira u povijesti”.

Literatura

- Bogaards, M. i Crepaz, M. M. L. 2002. Consociational Interpretations of the European Union. *European Union Politics* (3), 3: 357-381.
- Bogaards, M. 2022. The European Union: Consociational Past, Centripetal Future? *Representation* (58), 3: 443-460.
- Costa, O. i Magonette, P. 2003. The European Union as a consociation? A methodological assessment. *West European Politics* (26), 3: 1-18.
- Daalder, H. 1971. On Building Consociational Nations: the Cases of the Netherlands and Switzerland. *International Social Science Journal* (23), 3: 355-370.
- Grubiša, D. 2011. Politološke dvojbe o Europskoj uniji: Potraga za određenjem. *Politička misao: časopis za politologiju* (48), 2: 61-90.
- Hix, S. 2013. EU kao novi politički sustav, u: Caramani, D. *Komparativna politika*. Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb: 429-450.
- Invernizzi Acceti, C. 2019. *What is Christian Democracy?: Politics, Religion and Ideology*. Cambridge University Press. Cambridge i New York.
- Kasapović, M. 2020. *Bosna i Hercegovina 1990. – 2020.: rat, država i demokracija*. Školska knjiga. Zagreb.
- Keman, H. 2013. Komparativne metode istraživanja, u: Caramani, D. *Komparativna politika*. Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb: 50-63.
- Lijphart, A. 1979. Consociation and Federation: Conceptual and Empirical Links. *Canadian Journal of Political Science/Revue canadienne de science politique* (12), 3: 499-515.
- Lorwin, V. R. 1971. Segmented Pluralism: Ideological Cleavages and Political Cohesion in the Smaller European Democracies. *Comparative politics* (3), 2: 141-175.
- Magonette, P. 2013. *Politički sustav Europske unije*. Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.
- McRae, K. D. 1997. Contrasting Styles of Democratic Decision-Making: Adversarial versus Consensual Politics. *International Political Science Review* (18), 3: 279-295.
- O'Leary, B. 2020. The Nature of the European Union, u: Duina, F. i Merand, F. *Europe's Malaise: The Long View*. Emerald Publishing Limited. Bingley: 17-44.
- Piattoni, S. i Verzichelli, L. 2019. Revisiting Transnational European Consociationalism: The European Union a Decade After Lisbon. *Swiss Political Science Review* (25), 4: 498-518.
- Rabushka, A. i Shepsle, K. A. 2009. *Politics in Plural Societies: A Theory of Democratic Instability*. Pearson Longman. New York.

Consociational Interpretations of the European Union: A Critical Review

Abstract

This article critically presents and examines consociational interpretations of the European Union. The first part of article explains obstacles and basic principles in applying consociationalism to the European Union. The second part of the article presents analyses of political institutions and political dynamics of the European Union based on Arend Lijpharts's model of consociational democracy. The third part of article presents research insights on the type of consociation in the European Union, while the fourth part reviews explanations of genesis of consociational arrangements in the European Union. Concluding part discusses methodological problem and heuristic contribution of consociational interpretations of the European Union.

Key words: Consociational Democracy, European Union, Conceptual Stretching, Social Segments